

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА НАВЧАННЯ

УДК [37.015.31:81'373:005.336.2]:37.016:811.161.2(045)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14792073>

Розвиток лексичної компетентності здобувачів вищої освіти під час вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням»

Попович Надія Ференцівна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій Мукачівського державного університету, 89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська 26, Україна, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9259-5069>

Прийнято: 16.01.2025 | Опубліковано: 27.01.2025

Анотація. Під час вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» важливе значення має розвиток лексичної компетентності здобувачів вищої освіти. Майбутні фахівці повинні набути ґрунтовних знань, практичних умінь і навичок професійного спілкування на лексичному рівні, оволодіти лексичними нормами сучасного українського професійного мовлення, дотримуватися їх. **Мета** статті – розкрити специфіку розвитку лексичної компетентності здобувачів вищої освіти під час вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». У роботі використано **методи:** аналіз наукової літератури та педагогічного досвіду, синтез. **Результати** дослідження продемонстрували, що для розвитку лексичної компетентності здобувачів вищої освіти необхідно застосовувати різні форми словникової роботи, орієнтованої на ознайомлення майбутніх фахівців з новими словами, що позначають конкретні предмети, ознаки, дії, абстрактні поняття тощо. Такі нові для здобувачів вищої освіти слова виступають важливими орієнтирами у пізнавальній діяльності їхньої майбутньої професії. З'ясовано, що

під час вибору лексичного матеріалу для професійного спілкування важливе значення мають синоніми, омоніми, антоніми, пароніми. Тому майбутнім фахівцям необхідно оволодіти навичками їх правильного застосування. Важливим є також засвоєння здобувачами вищої освіти термінології обраного фаху. Адже знання термінів, їхніх значень є необхідною умовою ефективного професійного спілкування. Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблено систему вправ, які допоможуть майбутнім фахівцям розвинути свою лексичну компетентність у професійному спілкуванні. **Висновки.** Для розвитку лексичної компетентності у здобувачів вищої освіти необхідно ознайомлювати їх з ґрунтовними теоретичними знаннями про лексичні одиниці української мови, застосовувати такі вправи, які сприяли б виробленню необхідних умінь і навичок професійного спілкування на лексичному рівні. Вдало розроблені вправи мають важливе значення для вироблення й удосконалення у здобувачів вищої освіти вмінь і навичок правильного застосування лексичних одиниць української мови у професійному мовленні.

Ключові слова: лексична компетентність, лексичний рівень, синоніми, омоніми, антоніми, пароніми, терміни, професійне спілкування, професійне мовлення.

Development of lexical competence of students of higher education during the study of the discipline «Ukrainian language for professional direction»

Nadiia Popovych

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the Department of Philological Disciplines and Social Communications of the Mukachevo State University, 89600, Mukachevo, st. Uzhhorodska 26, Ukraine, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9259-5069>

***Abstract.** During the study of the discipline «Ukrainian language for professional direction», the development of lexical competence of students of higher education is of great importance. Future professionals must acquire thorough knowledge, practical skills and professional communication skills at the lexical level, master the lexical norms of modern Ukrainian professional speech, and adhere to them. **The purpose** of the article is to reveal the specifics of the development of lexical competence of students of higher education during the study of the discipline «Ukrainian language for professional direction». **Methods** used in the work: analysis of scientific literature and pedagogical experience, synthesis. **The results** of the study demonstrated that in order to develop the lexical competence of students of higher education, it is necessary to apply various forms of dictionary work, aimed at familiarizing future specialists with new words denoting specific objects, signs, actions, abstract concepts, etc. Such new words for students of higher education serve as important landmarks in the cognitive activity of their future profession. It was found that synonyms, homonyms, antonyms, paronyms are important when choosing lexical material for professional communication. Therefore, future specialists need to master the skills of their correct application. It is also important for students of higher education to master the terminology of their chosen profession. After all, knowledge of terms and their meanings is a necessary condition for effective professional communication. The practical significance of the study is that a system of exercises has been developed that will help future specialists develop their lexical competence in professional communication. **Conclusions.** In order to develop lexical competence among students of higher education, it is necessary to acquaint them with thorough theoretical knowledge of the lexical units of the Ukrainian language, to apply such exercises that would contribute to the development of the necessary skills and professional communication skills at the lexical level. Successfully developed exercises are important for the development and improvement of higher education students' abilities and skills in the correct use of lexical units of the Ukrainian language in professional speech.*

Keywords: *lexical competence, lexical level, synonyms, homonyms, antonyms, paronyms, terms, professional communication, professional speech.*

Постановка проблеми. У процесі вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» майбутнім фахівцям необхідно набути ґрунтовних знань, умінь і навичок професійного спілкування на лексичному рівні, оволодіти лексичними нормами сучасного українського професійного мовлення, дотримуватися їх.

Актуальність проблеми викликана необхідністю розвитку лексичної компетентності здобувачів вищої освіти під час вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». Адже залежно від мети та ситуації професійного спілкування майбутні фахівці повинні правильно й доречно добирати лексичні засоби висловлення думок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження основних проблем професійного спілкування здобувачів вищої освіти висвітлювали у своїх працях такі науковці, як Н. Березовська-Савчук, Л. Цоуфал [1], І. Гарбар, А. Гарбар [2], О. Гогуленко [3; 4], М. Голтвеницька [5], Н. Савчук [6], Т. Ситнік [7], З. Шевчук [8], О. Юмачікова [9; 10] та ін. Підвищення якості підготовки майбутніх фахівців характеризується зосередженням уваги на формуванні професійної компетентності, у структурі якої виділяють комунікативну, що становить комунікативний потенціал особистості, характеризує її комунікативні здібності, можливості та визначає якість й успішність спілкування [1]. У професійній сфері успішним комунікантом можна вважати того, хто доречно, правильно, точно використовує мовні засоби залежно від ситуації мовлення [2].

У статті О. Гогуленко розглянуто особливості використання інтерактивних технологій як засобу розвитку пізнавального інтересу здобувачів вищої освіти до вивчення української мови за професійним спрямуванням. На основі проведеного дослідження зроблені висновки, що використання інтерактивних технологій у процесі вивчення української мови за професійним спрямуванням

виступає основним засобом розвитку пізнавального інтересу здобувачів вищої освіти до даної дисципліни. А розглянуті інтерактивні методи навчання української мови за професійним спрямуванням допомагають наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців [3]. Застосування сучасних освітніх технологій в процесі навчання української мови за професійним спрямуванням сприяє творчому розвитку майбутніх фахівців, орієнтації їх у інформаційному просторі, підготовці до життя і професійної діяльності в сучасних умовах [4].

М. Голтвеницька розглядає лексичну компетенцію «як свідоме вмотивоване дотримання лексичних норм сучасної української літературної мови: вживання слів у властивому їм значенні, закріпленому в академічному тлумачному словнику; використання слів з урахуванням історичних процесів у лексиці й семантиці; вживання слів з урахуванням лексико-семантичних відношень між ними; врахування правил сполучуваності слів» [5, с. 77].

Н. Савчук зазначає, що «навчальна дисципліна «Українська мова за професійним спрямуванням» спрямована насамперед на формування мовленнєвої компетентності, що виражається в розвитку комунікативної культури, яка підпорядковується загальноприйнятим вимогам вербального спілкування, до основних компонентів якого належить: правильність мовлення, мовна майстерність та свідомість, тобто уміння оцінювати та покращувати мовленнєву діяльність комунікантів у процесі всієї навчальної діяльності» [6, с. 51].

У статті Т. Ситнік описано особливості проведення заняття комунікативної спрямованості, заняття-дослідження, заняття-тестування, заняття громадського огляду знань, заняття-змагання [7].

Стаття З. Шевчук присвячена дослідженню шляхів формування комунікативної компетентності серед здобувачів вищої освіти. Розглянуто важливість опанування комунікативних навичок здобувачів вищої освіти під час вивчення навчальної дисципліни «Українська мова за професійним

спрямуванням» та аргументовано необхідність впровадження низки методів та підходів для покращення комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти [8].

Упровадження інноваційних методів допоможе розширити знання базових фахових, загальних мовних понять; розвивати вміння сприймати, розуміти й аналізувати вербальну інформацію, виділяти в ній первинний і вторинний матеріал; вдосконалювати здатність планувати майбутнє висловлювання; реалізовувати задум у процесі професійної мовленнєвої діяльності, працювати над досконалістю і культурою свого мовлення [9]. Одним із ключових показників професійної компетентності майбутнього фахівця є сформованість лексичної компетенції. Ефективний розвиток лексичної компетенції забезпечується поєднанням традиційних методів та прийомів навчання, що є базовими, з інноваційними [10].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на численні здобутки, питання розвитку лексичної компетентності здобувачів вищої освіти під час вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» досліджено недостатньо й залишається актуальним у сучасній педагогічній науці та практиці. Зокрема, залишаються невирішеними кілька важливих аспектів. Насамперед недостатньо висвітлено теоретичні основи вивчення лексичних одиниць української мови у процесі викладання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». Більшої уваги потребує розробка вправ та аналіз їх значення для розвитку практичних умінь і навичок здобувачів вищої освіти.

Внесок цієї роботи полягає у висвітленні теоретичних основ, розробці системи вправ для закріплення теоретичних знань здобувачів вищої освіти про лексичні одиниці української мови, аналізі значення вправ для вироблення й удосконалення у здобувачів вищої освіти умінь і навичок правильного застосування лексичних одиниць української мови у професійному мовленні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – розкрити специфіку розвитку лексичної компетентності здобувачів вищої освіти під час вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням».

Завдання дослідження:

1. Висвітлити теоретичні основи вивчення лексичних одиниць української мови у процесі викладання дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням».

2. Розробити систему вправ для закріплення теоретичних знань здобувачів вищої освіти про лексичні одиниці української мови.

3. Проаналізувати значення вправ для вироблення й удосконалення у здобувачів вищої освіти вмінь і навичок правильного застосування лексичних одиниць української мови у професійному мовленні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливою метою дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» є підвищення рівня загальномовної підготовки, мовної грамотності, комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти. Значущими завданнями дисципліни є: забезпечити досконале володіння нормами сучасної української літературної мови та дотримання вимог культури усного й писемного мовлення; виробити навички самоконтролю за дотриманням мовних норм у спілкуванні; сформувати навички оперування фаховою термінологією [11].

Співвідношення мовних одиниць різних рівнів показує, що слово посідає особливе місце серед них. На лексико-семантичному рівні слово виступає як найменша мовна одиниця, що має самостійне значення.

Різні сторони слова осмислюються не тільки у зв'язку з предметами та явищами об'єктивної дійсності, які вони позначають, а й з мовного боку. Слово дає найменування для всіх пізнаних людиною предметів і явищ природи й суспільства, для вираження людиною почуттів, емоційних реакцій, волевиявлень тощо. Фактично слово бере на себе номінативну функцію мови. «Слово – це смислова одиниця, яка вільно відтворюється в мовленні для побудови

висловлення. Найважливішою особливістю слова є те, що воно не тільки називає предмет або явище об'єктивного світу, а й узагальнює його, тобто виражає поняття про позначуваний предмет, явище» [12, с. 17].

Мовні звуки, морфеми можуть існувати і виявляти себе лише у слові. Зі слів складаються словосполучення і речення. Слово має пряме й переносне значення, первинне і вторинні значення. Пряме значення є суттю реального, лексичного значення. Це значення найчастіше і є первинним. Переносне значення виникає на основі перенесення одних явищ, найменувань, ознак, дій на інші. Так утворюється багатозначність слів. Переносні, тобто вторинні значення слова обов'язково пов'язані з первинними, але мовці їх ніколи не змішують. Використовуючи слово в переносному значенні, кожен мовець намагається надати своєму мовленню образності [13]. Усім фахівцям необхідно вміти правильно вживати лексичні одиниці української мови у своєму професійному мовленні. «Професійне мовлення – спілкування людей, носіїв будь-якої професії за допомогою мови» [14, с. 16]. На основі цього важливим є пошук ефективних методів розвитку лексичної компетентності у майбутніх фахівців.

У процесі вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» можна застосовувати різні форми словникової роботи, орієнтованої на ознайомлення здобувачів вищої освіти з новими словами, що позначають конкретні предмети, ознаки, дії, абстрактні поняття тощо. Такі нові для здобувачів вищої освіти слова виступають важливими орієнтирами у пізнавальній діяльності їхньої майбутньої професії.

Під час вибору лексичного матеріалу для професійного спілкування важливе значення мають синоніми. Синоніми – це «слова (здебільшого однієї частини мови) або їхні окремі значення, що постають найменуванням того самого поняття; а також стійкі словосполучення, афікси, словотворчі типи, граматичні форми, зокрема синтаксичні конструкції, що за повної або часткової формальної відмінності мають тотожні чи майже тотожні значення; слова зі значеннями, що повністю або частково збігаються» [15, с. 691].

Розрізняють лексичні й контекстуальні синоніми. Лексичні синоніми належать до однієї частини мови і мають певний відтінок у значенні. Серед них виділяють: 1) абсолютні синоніми; 2) стилістичні синоніми – слова, близькі за значенням, розрізняються за стилістичними відтінками; 3) семантичні синоніми, які різняться елементами своїх значень, що зумовлено різною мотивацією цих назв (кількість, якість, інтенсивність ознаки); 4) семантико-стилістичні синоніми, які відрізняються один від одного як значенням, так і експресивним забарвленням. «Контекстуальні синоніми – це такі слова або сполучення слів, які мають близьке значення лише в контексті» [12, с. 23].

Для закріплення знань про синоніми у навчальному процесі доцільно застосовувати такі вправи:

1. Доберіть до поданих слів синоніми та визначте лексичні вони чи контекстуальні.

I. Цілковитий, досвідчений, наполегливий, спілка, характеризувати, основа, беззаперечно, споруда, вантаж, вихований, вчасно, піклуватися, справжній, записка, звичайний, досягнення, спроможність, значущий, спрямовувати, насамкінець.

II. Адресат, анкета, блокнот, взаємини, витрата, відповідний, вірогідний, власність, внесок, інтелект, ґрунтовний, дебати, детальний, дефіцит, ефективний, милосердний, підтримка, тотожний, єдність, засновник.

2. До поданих слів доберіть синоніми та складіть з ними речення, якими зможете скористатися у своїй професійній діяльності.

Славетний, зразковий, зусилля, імпонувати, індивідуальний, істинний, істотний, рішучий, кваліфікований, конкуренція, констатувати, критерій, міркування, терміновий, насамперед, очевидний, ознака, особистий, переважно, шанобливо.

3. Доберіть до поданих термінів синоніми.

I. Абразія, абсолютність, абсорбер, автогезія, автоліз, аглютинація, адаптер, адитивність, адіабатичність, адіатермічність, аклайн, аком, акорд, акумуляція, акустика, алфавіт, альтернація, аморфність, амперметр, амплітуда.

II. Базис, балансир, бариметр, біосинтез, бісектриса, болометр, бугель, буква, вакуум, вектор, вентилятор, вентиль, вертикаль, вуаль, гексагон, геодезія, геодинаміка, гетер, гігант, гігроскопічність.

III. Гідрид, гідроакустика, гідродинаміка, гідроенергія, гідрологія, гідрометр, гідромеханіка, гідрофон, гіпербола, гіперон, гіпотеза, гіпотетичність, гіроскоп, гіротропія, годограф, гоніометр, горизонт, гравітація, градація, графіт.

У професійному мовленні фахівцям часто доводиться використовувати омоніми, антоніми, пароніми.

Омоніми – це «слова однієї частини мови або їхні окремі граматичні форми, а також стійкі словосполучення, морфеми, синтаксичні конструкції, що за однакового звучання (або написання) мають абсолютно різні значення» [15, с. 503].

Серед лексичних омонімів розрізняють абсолютні (або повні) і неповні. Повні омоніми бувають у межах однієї частини мови. Їхній звуковий склад збігається в усіх граматичних формах. Неповні омоніми збігаються звучанням не в усіх граматичних формах. Їх називають омоформами.

Омографи – це слова, однакові за написанням, але різні за звучанням (мають різний наголос) і значенням.

Омофони – це слова, що збігаються за своїм звуковим складом, але різні за значенням і написанням [12].

Щоб закріпити знання про омоніми та виробити навички їх практичного використання, можна застосовувати такі вправи:

1. Визначте значення омонімів.

I. Балка – балка, пара – пара, топити – топити, моторний – моторний, клуб – клуб, кран – кран, доривати – доривати, кормовий – кормовий, ключ – ключ, напам'ять – на пам'ять.

II. Бал – бал, засипати – засипати, Роман – роман, води – води, мила – мила, три – три, гори – гори, обід – обід, кадри – кадри, сонце – сон це.

2. Визначте значення омонімів та складіть з ними речення.

Чайка – чайка, лава – лава, секретар – секретар, мати – мати, ручка – ручка, брати – брати, світило – світило, мука – мука, джерело – джерело, вити – вити.

Важливе місце в лексичній системі належить антонімам. Семантичне відношення антонімії виявляється у взаємозв'язках між словами на ґрунті протилежності значень.

Антоніми – це «слова з протилежним значенням» [15, с. 36]. Антоніми об'єднуються в пари різнокореневих і спільнокореневих слів. Багатозначні слова можуть мати антоніми і для прямих, і для переносних значень [12].

У професійному мовленні антоніми використовуються тоді, коли необхідно дати вичерпну характеристику особам, предметам, явищам, діям, ознакам, поняттям на основі зіставлень та порівнянь.

Під час закріплення знань про антоніми та вироблення вмінь їх практичного використання, доречно використовувати такі вправи:

1. Доберіть антоніми до поданих слів та визначте різнокореневі вони чи спільнокореневі.

I. Гострий, великий, твердість, холод, радісно, день, тут, здоровий, цілий, життя, постійно, підніматися, з'являтися, приїжджати, спокійний, молодий, глибокий, зустріч, додавати, колись, симетрично.

II. Навантажити, далекий, початок, говорити, зав'язати, пізно, завжди, легкий, однаковий, присутній, входити, зволожувати, наближатися, нагрівати, ділити, розквіт, логічний, біловолосий, увімкнути, широкий.

2. До поданих слів доберіть антоніми та складіть з ними речення.

Довгий, тонкий, полегшувати, корисний, швидкий, ініціативний, запальний, зачепити, раціональний, прямолінійний, високотемпературний, високорозвинений, тонкостінний, висококультурний, скінченний, наголошений, змінний, короткочасний, зайнятий, всередині.

Пароніми – це слова, які мають подібність у морфологічній будові (близькі за фонетичним складом), але розрізняються за значенням. Вони здебільшого належать до однієї частини мови та мають однакові граматичні ознаки. На відміну від синонімів, для паронімів взаємозамінність неможлива [11].

Пароніми можуть об'єднуватися в ряди з різною кількістю слів. Особливістю паронімічного ряду є те, що одиниці, які належать до нього, вступають у відповідні відношення передусім на основі структурної подібності, яка не призводить до збігу лексичних значень.

Паронімам властиві різні принципи семантичної сполучуваності з іншими лексичними одиницями. У зв'язку з їх функціонуванням у мовленнєвій практиці можуть виникати труднощі. Вивчаючи пароніми, основну увагу необхідно приділяти саме їх змістовій відмінності. Явище паронімії можна проілюструвати такими прикладами: 1) *виборний* – який визначається або обирається голосуванням; *виборчий* – пов'язаний з виборами, з місцем, де відбуваються вибори, з правовими нормами виборів; 2) *ліцензія* – дозвіл на право торговельного обміну, використання чогось тощо; *ліценція* – зниження тарифного мита тощо; 3) *особистий* – який є власністю окремої особи, безпосередньо належить їй, персональний; який безпосередньо стосується певної особи; *особовий* – який стосується особи; відкритий на окрему особу [11].

Щоб закріпити знання здобувачів вищої освіти про пароніми та виробити вміння їх практичного використання у професійному мовленні, можна застосовувати такі вправи:

1. Визначте значення паронімів.

I. Діловий – діловитий, управління – правління, тактовний – тактичний, вникати – уникати, декваліфікація – дискваліфікація, кампанія – компанія, повноваження – уповноваження, показник – покажчик, абонемент – абонент, адресант – адресат.

II. Активація – активізація, анотація – нотація, ароматичний – ароматний, афект – ефект, бережливий – бережний, виголошувати – оголошувати, виділяти

– приділяти, визначальний – визначний, виконавський – виконавчий, вистава – виставка.

2. Визначте значення паронімів та складіть з ними речення, якими зможете скористатися у своїй професійній діяльності.

Визначати – відзначати, винахідливий – винахідницький, вихований – виховний, відповідальний – відповідний, гармонійний – гармонічний, декоративний – декораційний, дипломант – дипломат, дійовий – діючий, досвід – дослід, економіка – економія.

Важливим є засвоєння здобувачами вищої освіти термінології обраного фаху. Терміни – це «слова або словосполучення, використовувані для точного, максимально однозначного визначення понять, які утворюють специфіку різних галузей науки й техніки» [15, с. 806].

Терміни характеризуються такими ознаками:

- 1) системністю;
- 2) наявністю дефініції;
- 3) відсутністю експресії, образних, суб'єктивно-офіційних відтінків значення;
- 4) стилістичною нейтральністю [13].

Залежно від ступеня спеціалізації значення терміни поділяються на три групи:

1. Загальнонаукові терміни, які вживаються майже в усіх галузевих термінологіях.

2. Міжгалузеві терміни – це терміни, які використовуються в кількох споріднених або й віддалених галузях.

3. Вузькоспеціальні терміни – це слова чи словосполучення, які позначають поняття, що відображають специфіку конкретної галузі [11].

Для закріплення знань про терміни можуть слугувати такі вправи:

1. Визначте, до якої групи термінологічної лексики належать слова.

I. Аберация, абразив, абсорбція, автокаталіз, автопротолиз, авторадіоліз, аглікон, агломерат, аглютинація, агрегат, адвекція, адгезиви, адгезія, адитивність, адіабата, адсорбат, адсорбент, адсорбтив, аерогель, аерозоль.

II. Абстрагування, абулія, автосугестія, автофілія, аглютинація, агнозія, адаптація, актуалізація, акцентування, алексія, амнезія, аналізатор, аналогія, антиципація, апраксія, архетип, астенія, аутизм, афазія, афіліація.

III. Академія, буквар, навчання, виховання, викладання, розвиток, відтворення, знання, вміння, навички, вправа, гімназія, грамотність, дидактика, диктант, дикція, журнал, завдання, задача, освіта.

IV. Біполімер, бориди металів, буфер, віск, вітаміни, волоконний кристал, вольт, вуглеводи, галохромія, гальванічний елемент, гаптен, геліон, гемін, гемоглобін, геном, генотип, гідразида, гідрат, деаерація, дезінфекція.

V. Далекомір, двигун, дихотомія, променезалам, девіатор, детермінант, дистиллятор, діаліз, евапоратор, ежектор, еквівалент, електрод, електрон, епіцикл, рефрактор, когезія, ізометрія, імерсія, імпульс, інвертор.

2. Випишіть терміни вашого майбутнього фаху.

I. Азеотроп, азепіни, азиди, азини, азоїміди, азоли, аквація, акреція, алгоритм, алкаліди, відчуття, вірогідність, геніальність, гіпермнезія, гуманізм, деградація, депресія, деструкція, дефектологія, дисоціація, підручник, школа, ініціативність, інтелект, інтерес, кваліфікація, конспект, навчальні посібники, орфографія, педагогічна майстерність.

II. Алкіни, алмаз, алюміній, амальгама, амплітуда, ангстрем, анізотропія, анод, аноліт, аптамер, дистимія, дисфорія, дитинство, думка, екзальтація, екзопсихіка, емоційність, емпірія, емфаза, ентузіазм, збірник, гра, ілюстрація, інтонація, канікули, книга, кругозір учнів, орфоепія, педагог, підлітковий вік.

III. Арил, асиметрія, асоціація, ацетилени, базитність, байт, бекерель, бензини, білок, біосфера, емоція, емпатія, ендопсихіка, епілепсія, еретизм, ефектор, здібність, зрілість, ідеалізація, ілюзія, каліграфія, коледж, культурно-

освітня робота, лекція, методист, мотивація, навчальний процес, педагогічна дія, педагогічна практика, письмо.

Вправи мають важливе значення для вироблення й удосконалення у здобувачів вищої освіти вмінь і навичок правильного застосування лексичних одиниць української мови у професійному мовленні. Застосування вправ допомагає здобувачам вищої освіти закріпити здобуті теоретичні знання на практиці. Ефективними є такі види вправ, як вступні, підготовчі, творчі, тренувальні. Зокрема, вступні вправи допомагають здобувачам вищої освіти засвоїти новий навчальний матеріал на основі розрізнення споріднених понять чи дій. Підготовчі вправи готують здобувачів вищої освіти до сприймання нових теоретичних знань та способів їх використання на практиці. Творчі вправи за своїм змістом та методами виконання наближаються до реальних ситуацій, характерних для певної професії. Тренувальні вправи допомагають формувати практичні вміння й навички у стандартних умовах – за інструкцією, зразком і т. д. Важливим є застосування вправ, які сприяють закріпленню навичок розрізняти різні групи слів.

Висновки. Отже, для розвитку лексичної компетентності у здобувачів вищої освіти необхідно ознайомлювати їх з ґрунтовними теоретичними знаннями про лексичні одиниці української мови, застосовувати такі вправи, які сприяли б виробленню необхідних умінь і навичок професійного спілкування на лексичному рівні. Вдало розроблені вправи мають важливе значення для вироблення й удосконалення у здобувачів вищої освіти вмінь і навичок правильного застосування лексичних одиниць української мови у професійному мовленні. Доречне вживання синонімів, омонімів, антонімів, паронімів робить професійне мовлення точнішим, досконалішим. Вправи, спрямовані на засвоєння навчального матеріалу про терміни, термінологію обраного фаху, сприяють розвитку у здобувачів вищої освіти комунікативних умінь і навичок, необхідних у професійній діяльності.

Перспективи подальших досліджень полягають у ґрунтовному аналізі розвитку орфографічної компетентності здобувачів вищої освіти, розробці системи вправ для вдосконалення їхніх орфографічних умінь і навичок.

Список використаних джерел

1. Березовська-Савчук Н., Цоуфал Л. Лінгводидактичні засади формування комунікативної компетентності у процесі вивчення української мови професійного спілкування. *Філологічні студії : Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. Кривий Ріг, 2019. Вип. 20. С. 157-170.

2. Гарбар І. В., Гарбар А. І. Формування мовленнєво-комунікативної компетентності студентів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням). *Педагогічні науки: теорія та практика*. Запоріжжя, 2021. №4 (40). С. 29-34.

3. Гоголенко О. П. Використання інтерактивних технологій як засобу розвитку пізнавального інтересу студентів до вивчення української мови за професійним спрямуванням. *Перспективи та інновації науки*. Київ, 2022. №13 (18). С. 105-114.

4. Гоголенко О. П. Сучасні освітні технології навчання української мови за професійним спрямуванням. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2022. Вип. 54. Т. 1. С. 118-122.

5. Голтвеницька М. Компетентнісний підхід у викладанні української мови за професійним спрямуванням здобувачам вищої освіти творчих спеціальностей. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2021. Вип. 35. Т. 2. С. 74-81.

6. Савчук Н. М. Формування високого рівня комунікативної культури у сфері професійного спілкування під час вивчення української мови за професійним спрямуванням. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. Одеса, 2023. Вип. 59. Т. 3. С. 49-52.

7. Ситнік Т. І. Роль «Української мови (за професійним спрямуванням)» у формуванні професійного мовлення майбутніх медичних фахівців. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ, 2023. Вип. 94. С. 101-107.

8. Шевчук З. С. Формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти на заняттях з української мови за професійним спрямуванням. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. Київ, 2023. Вип. 35. С. 207-219.

9. Юмачікова О. Інноваційні методи розвитку лексичної компетенції як однієї з основ культури професійного мовлення здобувачів аграрної вищої освіти. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2024. №7-8 (227-228). С. 115-120.

10. Юмачікова О. Особливості використання традиційних методів розвитку лексичної компетенції на заняттях з української мови у сучасному аграрному виші. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2024. №6 (226). С. 63-67.

11. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням. Київ : Алерта, 2011. 696 с.

12. Караман С. О., Караман О. В., Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова. Київ : Літера ЛТД, 2011. 560 с.

13. Гриценко Т. Б. Українська мова за професійним спрямуванням. Київ, 2010. 624 с.

14. Михайлюк В. О. Українська мова професійного спілкування. Київ : ВД «Професіонал», 2005. 496 с.

15. Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця : ТВОРИ, 2020. 920 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>